

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/466
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.6.2024/47
Karar Numarası : 2024/535
Başvuran : O. A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, birçok kez mensubu olduğu din görevlisiyle görüşme talebinde bulunduğu ancak olumlu bir cevap alamadığı iddiasını ihtiva etmektedir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;
- Hristiyan dini Katolik mezhebine mensup olduğunu,
 - Din ve vicdan özgürlüğünün Anayasa'nın en önemli değerlerinden biri olduğunu, bu hususun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) de belirtildiğini,
 - Birçok kez mensubu olduğu din görevlisiyle görüşme talebinde bulunduğunu ancak olumlu bir cevap alamadığını iddia etmektedir.
3. Muhatap Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;
- Başvuranın Hristiyan din görevlisi ile görüşme talebine ilişkin dilekçesinin 7/8/2023 tarihli yazı ile Isparta İl Müftülüğüne gönderilmek üzere Yalvaç Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği,
 - Isparta İl Müftülüğü'nün 21/8/2023 tarihli yazısında Isparta Müftülüğünde Hristiyan din görevlisinin bulunmadığını belirttiği ve bahse konu yazının başvurana tebliğ edildiği,
 - Isparta ili ve çevresinde aktif olarak ibadete açık kilisenin bulunmadığı,
 - Başvuranın 28/8/2023 tarihinde mensubu olduğu dinin görevlisi ile görüşme sağlayabileceği bir ceza infaz kurumuna nakil talebini içeren dilekçesini Kuruma iletmesi üzerine ilgili dilekçenin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmek üzere Yalvaç Cumhuriyet Başsavcılığına sunulduğu,
 - Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 31/8/2023 tarihli yazısında nakil talep edilen ceza infaz kurumlarının kapasitesinin dolu olması nedeniyle başvuranın talebinin reddedildiğinin belirtildiği,
 - Bunun üzerine başvuranın din görevlisi ile görüşme talepli dilekçesini tekrar Kuruma iletmesi ve 26/9/2023 tarihli yazı ile ilgili dilekçenin Yalvaç Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, Yalvaç Cumhuriyet Başsavcılığı İlamat ve İnfaz Bürosunun 19/10/2023 tarihli yazısının başvurana iletildiği, ilgili yazıda Diyanet İşleri Başkanlığının cezaevlerinde Hristiyan din görevlisi bulundurma veya İslam dini dışında vatandaşların mensubu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

olduğu dini inanç ve yaşantısını düzenleme, onlara destek olma gibi bir görevinin bulunmadığının açıklandığı,

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; AİHS ve Anayasa ile din hürriyetinin hüküm altına alındığını, bulunduğu Kurum ile Adalet Bakanlığı'nın Türkiye'de bulunan bir kiliseyle veya herhangi bir vakıfla görüşme gerçekleştirmediğini ve görüşme talebini iletmediğini iddia etmekte ve din görevlisi ile görüşme talep etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. Anayasa'nın "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24'üncü maddesine göre; *"Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. (...)"*

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.", (i) bendinde; "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.*

8. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği belirtilmiştir.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinde kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

13. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

14. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

15. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

16. Başvuran din görevlisiyle görüşmemesi nedeniyle din özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmektedir.

17. AİHS'in "*Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü*" başlıklı 9'uncu maddesine göre; "*1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir. 2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.*"

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Budist bir mahpusun vejetaryen diyet talebinin cezaevi yetkilileri tarafından karşılanmadığına ilişkin iddiayı AİHS'in 9'uncu maddesi kapsamında incelemiştir (AİHM, Vartic/Romanya, B. No: 14150/08, 17/3/2014). Anayasa Mahkemesi (AYM) ise başvuru konusunun din görevlisiyle görüşülmediği, bu nedenle din özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasını din özgürlüğü kapsamında incelemiştir. (AYM, *Ferhat Arlaner*, 2020/35181, 19/7/2023). Bu bağlamda, başvuranın mezkûr iddiasının din özgürlüğü kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

19. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

20. Başvurunun din özgürlüğüne ilişkin mezkûr iddiası yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/6/2024 tarihinde OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye